

הצעה לפתרון בגרות בספרות 3 יח"ל

מאת: דקל שי שחורי

יחידה שלישית- יצירות מספרות העולם

2. האף

בנובלה זו גוגול שובר מוסכמות ספרותיות, למשל שסיפור אמור ללמד לקח כלשהו; שהדמות המרכזית עוברת תמורה ורוכשת תובנות חדשות; שיש הנמקה הגיונית להתרחשותם של אירועים- גם אם הם מוזרים; שמספר הסיפור מכיר את העלילה לפרטיה. הצג'י והסבר'י שנת' דוגמאות מהנובלה לשבירת המוסכמות הספרותיות. כיצד לדעתך שבירה זו משפיעה על האופן שבו הקורא מבין את הסיפור ומפרש אותו? נמק'י.

שימו לב: מספיקות שתי דוגמאות!

- **הסיפור אמור ללמד לקח כלשהו-** באפילוג, מתערב המספר ומסכם את הסיפור בפליאה על המעשים המוזרים שמתחוללים בעולם, ובראשם העובדה שקובאליוב לא הבין שלא ניתן לפרסם מודעה על האף בעיתון. הדבר המוזר ביותר הוא שסופר ייבחר לעצמו נושא שכזה לסיפור, משום שאין בכך שום תועלת למדינה. האפילוג האירוני שובר את המוסכמה הספרותית ללקח ברור בסוף כל יצירה, שכן ברור שמטרת האומנות אינה "לתועלת המדינה".
- **הדמות המרכזית עוברת תמורה ורוכשת תובנות חדשות-** קובוליוב, עבר מסע ארוך למציאת אפו והשבתו למקומו, מסע שאמור היה ללמדו דבר על עצמו ועל התנהגותו. עם השבת האף למקום, חוזר קובלאיוב להתנהגותו הקודמת, בלי שלמד לקח. הוא חוזר להתגלח אצל איוון, מוטרד מדברים קטנוניים כמו הפצעון, מתנהג באופן לגלגני ומתנשא כלפי אנשים ונשים שנקרים בדרכו, ואפילו קונה לעצמו עיטור מזויף נוסף. בכך נשברת המוסכמה הספרותית הנוגעת לתמורה בדמות המרכזית בעקבות מסעו.
- **יש הנמקה הגיונית להתרחשותם של אירועים- גם אם מוזרים-** דברים מוזרים רבים קורים בנובלה, רובם לא זוכים להנמקה ריאליסטית או הגיונית: האף עוזב את פרצופו של קובלאיוב, האף נמצא אצל איוואן הספר, האף הופך לאדם וחוזר חלילה, האף שב לפרצופו של קובליוב ועוד. המספר שובר את המוסכמה הספרותית להנמקה הגיונית בכך שהוא לא טורח לחבר את חלקי הסיפור לכדי סיפור ריאליסטי.
- **מספר הסיפור מכיר את העלילה לפרטיה-** המספר של הנובלה אמנם מנסה להדגיש לקוראיו כי הוא מכיר היטב את פרטי האירוע (באמצעות ציון תאריכים, שמות ומקומות מדויקים), אך מצד שני הוא גם מציין מקרים בהם הוא אינו מודע לכל פרטי העלילה. הוא חוזר ואומר בכמה מקומות "כאן יורד ערפל על כל המעשה...". בכך מצהיר המספר כי אינו בקיא בעלילה על כל פרטיה.

התנועות והפעולות של הגיבורים אינן מובילות ליעד מוגדר, הדיבור אינו יוצר קשר, והמגע אינו מקרב בין אנשים. הסברי/ והדגם/י כל אחד ממאפיינים אלה של מחזה האבסורד באחד מהמחזות שלמדת.

- **מחזה אבסורד:** זרם בתיאטרון המבטא ומדגיש את האבסורד בעולם ובקיום האנושי. האבסורד הוא חוסר ההיגיון, שמעורר בצופי המחזה גיחוך ואי-נוחות.
- **התנועות והפעולות של הגיבורים אינן מובילות ליעד מוגדר:** אסטרטגיה וולדימיר מחכים לגודו, שלא מגיע לעולם, לאורך המחזה כולו. כל הפעולות שהם עושים במהלך ההמתנה (גוגו וההתעסקות בנעליים, משחקהם ואפילו האפשרות להתאבדות) הן פעולות ללא תוצאה וללא כל משמעות.
- **הדיבור אינו יוצר קשר:** הדיבור בין גוגו לדידי חסר פשר ברובו. הם מנהלים פעמים רבות "שיח-חרשים" שלא מקדם אותם לשום מקום. גם בפגישתם עם שליחו של גודו הם אינם לומדים דבר. ההזדהות עם הדמויות אינה אפשרית, ולכן אף לא נוצר קשר בין הצופים לדמויות. הדיבור נועד, לפי גוגו ודידי, למנוע מהם לחשוב.
- **המגע אינו מקרב בין אנשים:** דידי וגוגו אמנם בלתי נפרדים לאורך המחזה אך חברותם אינה מקדמת אותם. הם רוצים להיפרד אך לא עושים זאת. כך גם פודזו ולאקי-הקשר בניהם הוא בלתי ניתן להפרדה, אך הדבר גורם להם אומללות.
- הנושא המרכזי במחזה הוא ציפייה שאינה מתממשת. הדמויות במחזה רק מנסות להעביר את הזמן אך למעשה ממתנינות באופן סביל לגאולתם- שלא תגיע.

הגלגול

- **הקטע בשאלה** לקוח מהחלק השלישי של הנובלה, כאשר גרטה מנגנת בכינור בחדר האורחים להוריה ולדיירי המשנה בביתם. גרגור נמשך אל הנגינה ויוצא החוצה מחדרו.
- גרגור מהרהר אודות רגשות ההתחשבות שלו במשפחתו- הוא מתפלא שבזמן האחרון אכפת לו הרבה פחות מבעבר מהם. ולכן הוא יוצא למרות שחושש שהדבר יפגע בהם.
- גרגור מתקדם לעברה של האחות המנגנת, תחילה בלי שאיש ישים ליבו אליו, ומדמיין כיצד יכניס את אחותו לחדר, משום שהוא היחיד שמעריך את נגינתה.
- **ניתן ללמוד מקטע זה על דמותו של גרגור** כי עדיין נשאר בו ייסוד אנושי- המוזיקה מהווה עבורו "מזון נכסף", הוא נהנה ממנו יותר מהדיירים למשל שאיבדו בה עניין.
- דבר נוסף: גרגור מבכה את הקשר שלו עם אחותו האהובה שאבד לו. הוא מדמיין את הבלתי אפשרי: איך היא תישאר איתו מרצון, הם ידברו, וינשק אותה- כל הדברים שחדלו מלקרות עם הפיכתו לשרץ.
- **קטע זה משמעותי לעלילת הנובלה** משום שלאחר שבני המשפחה יגלו את גרגור הם יגרשוהו לחדרו, וינעלו את הדלת מאחוריו, ולאחר מכן יגיע מותו של גרגור.

7. דון קיחוטה

מעשיו ודברים של דון- קיחוטה עשויים לעורר בקורא תגובות כמו גיחוך רחמים והערכה. הדגם/י והסבר/י קביעה זו ע"פ פרק ח' ופרק נוסף.

- דון קיחוטה הוא דמות שמעוררת בקורא רגשות מעורבים המשלבים הערכה עם גיחוך ורחמים.
- **הערכה:** דון- קיחוטה פועל על פי תרבות האבירים כפי שלמד אותה מספרות האבירים שקרא ומכללי האבירות שהפנים. דון קיחוטה מקפיד לציית לכללים על פיהם הוא חי את חייו והדבר מעורר הערכה רבה מצד הקורא. משום שהוא חי על פי כללים אתיים נוקשים.
- כך למשל, בפרק ב' הוא פונה בהדרת כבוד אל הגברות שהוא רואה (משום שהאביר חייב לתת כבוד לגברות). בפרק ח' הוא מפגין אומץ לב כאשר הוא נלחם בענקים המפלצתיים על מנת לסייע ליושבי הארץ, וממהר להציל את הנסיכה השבויה בידי המכשפים בשיירה. העובדה שדון קיחוטה מוכן לסכן את חייו (והוא אף נפגע) מעוררת הערכה מצד הוקרא.
- במקביל, דמותו של "אביר היגון" מעוררת **גיחוך** אצל הקוראים משום האופי הפארודי המובהק של הספר. דון- קיחוטה פועל כאביר בתקופה בה האבירות כבר חלפה מן העולם, והמספר טורח להדגיש כל הזמן את המציאות, השונה מאוד ממה שדון- קיחוטה מדמין לעצמו.
- בפרק ב' למשל, דון קיחוטה נתפס כנלעג ומגוחך כאשר הוא מתעקש שהפונדקאי יכתיר אותו כאביר, גם אם אין לו כלל סמכות לכך. כל יושבי הפונדק לועגים לו בגלל האופן בו הוא מפרש את המציאות: קורה לפרוצות גבירות נעלות, מדמה לשמוע נגינה בזמן האוכל וכו'.
- בפרק ח', במפגש עם טחנות הרוח הקורא לועג לדון- קיחוטה כאשר הוא נכשל במשימתו באופן צפוי אך הוא מסרב להכיר בכך (לדבריו, נכשל כי פרסטון הפך את הענקים לטחנות רוח)

האורן הבודד

הסבר/י כיצד הגעגועים על הבלתי מושג מעוצבים בשיר.

- האורן ובת- הדקל מנוגדים בכל (צפון- מזרח, חום- קור, סביבת הגידול). הניגודים מדגישים את העובדה שלעולם לא יוכלו להיפגש, משום שסביבת חייהם כה שונה.
- האורן ובת- הדקל, בודדים ועצובים שניהם, ומתוארים ככאלה שהגעגוע, העצב והבדידות הם המאפיינים המרכזיים שלהם, כלומר הגעגוע ממלא את כל עולמם. יש כאן האנשה כמובן.
- חשוב לציין כי האורן "חולם" על בת- הדקל, כלומר כלל לא ברור כי היא אכן קיימת היכן שהוא מחוץ לדמיונו. הדבר מחדד את הגעגוע אל הבלתי- אפשרי מבחינתו.

אנבל- לי

בשיר מוצגת אהבה נשגבת בין הדובר לאנבל- לי. אהבה זו מפרה את סדרי העולם והנורמות החברתיות. הסבר/י והדגם/י.

- **אהבה נשגבת:** הדובר בשיר מדגיש את נשגבות אהבתו בכך שהיא הייתה חזקה ועוצמתית יותר מכל אהבה אחרת. הוא מציין כי האהבה הייתה "משא- הלב" היחיד של שניהם. בסופו של השיר הוא מדגיש שעל אף מותה של אהובתו, הקשר בניהם לא ניתק ולא ינתק לעולם, ואת האופן שבו גרמי השמיים מקשרים בניהם- כל זאת כעדות לאהבתם הנשגבת.

- האהבה הפרה, לדבריו של הדובר, **את סדרי העולם והנורמות החברתיות**: הוא מדגיש כמה פעמים כי האוהבים הצעירים ידעו "אהוב מכל אוהבים", אפילו מאלו שמבוגרים יותר וחכמים יותר מהם, ורואה בכך את הסיבה הברורה לקנאה בהם ולמוות של אנבל- לי.
- השיר מציין שני גורמים חיצוניים שקוטעים את אהבתם הצעירה: שרפי המרום שגרמו למותה, ו"הוריה, אחים, קרובים מבני אצילי גלילי" שלקחו ממנו את גופתה של אנבל- לי. השיר כולו קורא תיגר על הכוחות הללו בכך שהוא מצהיר על כך ש"בליל אפלה עמדי היא כולה", כלומר, שיש, לדבריו, קשר בלתי ניתן לפירוק בניהם.
- השיר רומז על **מניע מעמדי** להפרדה בין האוהבים הצעירים: העובדה שהדובר הופרד מאהובתו ואפילו לא לקח חלק בהלוויה שלה מרמזת על כך שהיו בניהם הבדלים מעמדיים.

גנרל, הטנק שלך!

למרות התופעות האלימות המתוארות בשיר, יש בו גם אופטימיות. האם את/ה מסכים/ה עם קביעה זו? נמק והדגם.

- **התופעות האלימות בשיר**: תיאורי המלחמה, הרצח וההרס שיוצרת המלחמה. וכמובן- ההתנייחות הדורסנית כלפי האדם ככלי מלחמה בידי הגנרל.
- טיעונים המוכיחים כי השיר **אופטימי**: האירוניה בשיר ממרידה באופן ברור כנגד המלחמתיות והביטול של האנושיות. הקורא יקלוט את האירוניה הזו וימרוד בכוונותיו של הגנרל למחיקת זהותו. האדם החושב נותן תקווה לאנושות.
- טיעונים המוכיחים כי השיר **פאסימי**: השיר מדגיש את אפסותו של האדם אל מול הגנרל וכוחות המלחמה. האירוניה בישר מעידה על הדעה הרווחת בקרב מנהיגי המלחמות ועל חוסר היכולת של האדם להשפיע באמת.

ספרות בעקבות השואה

17. יצירות העוסקות בשואה מתמודדות עם מאורעות דרמטיים שנחו בשואה או עם זיכרונות הקשורים במאורעות אלה. הסברי/ כיצד באות לידי ביטוי דרכים שונות של התמודדות עם השואה (או עם זיכרונות טראומטיים הקשורים בה), וכיצד דרכי התמודדות אלה מעוצבות ביצירות שלמדת בנושא זה. ענה/י על פי:

- רומאן אן הנובלה "מומיק"
- סיפור קצר ושיר אן סיפור קצר וסרט קולנוע.

הזהו אדם?

- **המאורעות הדרמטיים שנחו בשואה:** השנה שחוה לוי באושוויץ, על כל מרכיביה (הרעב, הקור, המחלות, העינויים וכו')
- לוי התמודד עם החוויות הטראומטיות דרך ניסיונות השמירה על צלם האנוש, דרך התבוננות בוחנת בסביבתו ודרך עיבוד חוויותיו לכדי ספר עדות שלם.
- **דרכי ההתמודדות הספרותיות של היצירה:** לוי מרבה לעסוק בשאלת יצירת הזדהות הקורא ועושה זאת באמצעות הפתיחה הפונה אל הקורא למשל. עוד הוא מתמודד באמצעות שילובים אינטרטקסטואליים המסייעים לו להוכיח את טענותיו אודות ההתנהגות האנושית ב"מעבדה האנושית" היא אושוויץ.

כריתה

- **המאורעות הדרמטיים שנחו בשואה:** השהייה של הניה במחנה הריכוז וההתמודדות שלה עם חוויות של כמעט-מוות ומוות של הסובבים אותה.
- **הניה מתמודדת,** שנים לאחר השואה, עם הזיכרון הטראומטי של המוות ושל הכינים שעזבו את גופה של שכנתה. הניה מתקשה להתמודד עם זיכרונות אלה, והדבר מתבטא בהתקפת הטירוף במסגרתה היא קוצצת באכזריות את שיערה של נכדתה.
- **ההתמודדות הספרותית של היצירה** עם הזיכרון הטראומטי היא באמצעות האקספוזיציה המושהית המגייסת את הזדהות הקוראים, באמצעות הניגודים בין הרוך לקושי ודרך ההתמודדות של הדור השני והשלישי עם הטראומה של הניה. חשוב לזכור שההתמודדות עם טראומת השואה דרך אירוע בודד ויחסית מינורי (הכינים אצל השכנה) מסייעת לעיצוב ההתמודדות העוצמתית.

המחבוא

- **המאורעות הדרמטיים שנחו בשואה:** הזוג היהודי והמספרת חוו חוויות קשות רבות לאורך המלחמה אך אלה כמעט ולא מתוארות. כל הזעזוע והטראומה ביצירה קשור באירוע שהתרחש שנים לאחר המלחמה אך נושא את האיום להישנות השואה בעתיד ובכל מדגיש את הטראומה של הניצולים.
- **ההתמודדות של הזוג היהודי** עם גילוי המחבוא שהוכן עבורם היא בעיקר דרך העובדה שחלקו את הגילוי הזה עם המספרת והם מספרים את סיפורם.

- **דרכי ההתמודדות הללו מעוצבות ביצירה באמצעות סיפור המסגרת, הגילוי המאוחר של המחבוא, אפיונם החיצוני של בני הזוג והניגודים הבונים את דמויותיהם. חשוב לזכור שההתמודדות עם טראומת השואה דרך אירוע בודד ויחסית מינורי (המחבוא- לאחר המלחמה) מסייעת לעיצוב ההתמודדות העוצמתית.**

18.

א. הצג/י והסבר/י בקצרה שתי סוגיות מרכזיות הבאות לידי ביטוי ביצירות שלמדת בנושא "ספרות בעקבות השואה".

ב. בחר/י באחת מהסוגיות שהצגת, ותאר/י את דרכי עיצובה ביצירות שלמדת בנושא זה. ענה/י על פי :

- רומן א הנובלה "מומיק"
- סיפור קצר א שיר

שימו לב: השאלה מזמנת אפשרויות רבות. כל עוד הסוגיה שבחרתם היא מספיק רחבה ומקיפה כך שתתאים ליצירות שבחרתם אך מצד שני, מנוסחת בצורה בהירה, זה בסדר. להלן כמה הצעות לפתרון ולקומבינציות:

- **ביקורת כלפי האל וכלפי הנאצים ועוזריהם**

- הזהו אדם?

- עדות/ המסדר/ עדות אחרת

- **השפעת השואה על הדור השני והשלישי**

- מומיק

- כריתה/ נעליים

- **השואה היא ארוע טראומטי ולכן יצירות רבות מתמקדות בטרומ - שואה ופוסט- שואה**

- מומיק

- אירופה מאוחר/ טיטת הסכם לשילומים/ בחזרה לאושוויץ

לא הכול ריאליסטי

23. הסבר/י כיצד אפשר לפרש את החריגות מהחוקיות הרגילה של המציאות ביצירות שלמדת בנושא "לא הכול ריאליסטי". (למשל פרשנות פסיכולוגית, אלגורית, סמלית). הדגם/י את דבריך.
ענה/י ע"פ:

- שני סיפורים קצרים (מאת פו, קפקא, עגנון, יהושע בלבד) א סיפור קצר מאת אחד מהסופרים הללו וסיפור קצר נוסף.
- ומחזה א נובלה א רומן.

החתול השחור

- **החריגה מהחוקיות הרגילה** בסיפור קשורה בהופעתו הפלאית של החתול השחור השני, בהיעלמותו ובהופעתו לאחר מכן. חריגה נוספת היא הופעת דמותו של החתול הראשון שנשחט על קיר הבית של המספר.
- **חריגה זו יכולה להתפרש באופן פסיכולוגי** משום שהיא קשורה בראש ובראשונה לתהליכים של חטא וחרטה של המספר. המספר, בהשפעת האלכוהול, עושה מעשים שהופכים נוראיים יותר ויותר והאלמנט הפנטסטי מעמת אותו עימם.
- התמוטטותו של המספר בסוף הסיפור, תפיסתו, והעובדה שהוא מספר לנו את הסיפור כסיפור וידידי לפני הוצאתו להורג, מדגישות את האופי הווידיי ולכן הפסיכולוגי של היצירה. העובדה שהסיפור מסופר בגוף ראשון מדגישה אף היא את נפשו המעוררת.
- חשוב לציין כי המספר לא נתפס כשפוי ככל שהסיפור מתקדם והסיפור שומר על התנדנדות תמידית בין עולם ריאלי ודמיוני: בין פרשנות פסיכולוגית (טירוף) לפרשנות על-טבעית (פנטסטית) של המתרחש בו.

הנרות

- **החריגה מן המציאות** בסיפור מופיעה בחלקו השני של הסיפור, עם כניסתו של המספר לבית ה"שומרונים". החלק הראשון הוא כביכול ריאליסטי לחלוטין.
- **חריגה זו יכולה להתפרש באופן פסיכולוגי**: הסיפור, המסופר בגוף ראשון משקף התלבטויות ומחשבות של גיבורו, ואת התלבטויותיו אודות "המעשה הנכון", אודות ההליכה אל עבר מטרתו המוגדרת לעומת הסטייה לכיוון ה"סיטרא אחרא" אותו מייצג מר אפרופו.
- אפשרות נוספת, **פרשנות סמלית**: ניתן לפרש את ההתלבטות של המספר באופן סמלי הנוגע להתלבטות בין החול לקודש, בין השאיפה למילוי המצוות והטבילה לבין ההליכה אחרי הפיתויים הבלתי קדושים או האחרים (הבית, הרס נרות השבת, ההבנה של התרבות השומרנית השונה...). נוכחות "זקנו" המייצג את העולם הדתי, מחזקת טענה זו.
- הנוכחות של אלמנטים סמליים רבים מחזקת את הפרשנות הסמלית: נהריים, תיקון וקלקול, כלי לבן, פירוש שמו של מר אפרופו ועוד.

סיפורים נוספים שיכולים להתאים לשאלה: האיש שידע לעופף (פרשנות סמלית ו/או אלגורית), המתה (פרשנות חברתית ו/או פסיכולוגית), דבק מטורף (פרשנות פסיכולוגית).

קרנפים

- **החריגה מן המצויאות במחזה היא חריגה אלגורית.** המחזה הוא מחזה אבסורד, הכתוב כאלגוריה אנטי-פאשיסטית.
- האלמנט הפנטסטי ביצירה הוא כמובן ההתקרנפות התוקפת בהדרגה את העיירה המנומנמת: תחילה קרנף אחד ואחריו רבים. ההתקרנפות קורת תחילה מרחוק- אנשים ברחוב או מר שור עד להתקרנפותם ה"קרובה" של ז'אן ודייזי.
- ההתקרנפות אלגורית לנהירה אחרי תנועות כוחריות ואחרי הכוחות החברתיים הרומסים את האינדיבידואל והנון-קונפורמיסט.

הצל

- **החריגה מן המצויאות בנובלה יכולה להתפרש באופן פסיכולוגי,** שכן שלמיל מוותר על חלק טבעי ממהותו תמורת הבטחה לעושר אין סופי, וצריך להתמודד עם האירוע הפנטסטי הזה לאורך כל חייו.
- שלמיל מתמודד באופן מתפתח עם הבעיה של חייו: בתחילת הנובלה, הוא מנסה לרדוף אחר האיש במעיל האפור" כדי להשיב לעצמו את הצל בכל מחיר ומתמודד עם המחיר הנפשי הכבד של החלטתו. עם החלטתו האמיצה להיפרד מהצל ולהשלים עם גורלו, ועם מציאת מגפי שבעת המילין, הוא מחליט לחיות למען האנושות ולממש את ייעודו כחוקר טבע.
- לאורך כל היצירה מתמודד שלמיל עם שאלות הנוגעות בחטא, כפרה, חרטה ואשמה ובכך ברור כי האלמנט הפנטסטי זוכה לפרשנות פסיכולוגית.
-

תמונתו של דוריאן גריי

- **החריגה מן החוקיות הרגילה** ברומן מתבטאת בתמונתו של דוריאן גריי שעוברת שינויים בהשפעת מעשיו וחטאיו של דוריאן גריי.
- הפרשנות שניתן לייחס לחריגה זו היא **פרשנות פסיכולוגית** משום שדוריאן מתמודד לאורך כל היצירה עם נפשו המיוסרת/ הלא מיוסרת, עם שאלות של חטא, שכר ועונש וכו'. משום שההתמודדות שלו וההיבט הפנטסטי של התמונה מוסתר מעיני כל, רוב הרומן עוסק בנפשו שלו. הסוף של היצירה, כאשר דוריאן מגלה כי "התמונה" לא מתחשבת בהחלטתו לסור מדרך הרע, הוא לא מצליח להתמודד עם מצפנו ובהחלטה נואשת, הורס את התמונה ומת.
- פרשנות נוספת היא **הפרשנות הסמלית**: דוריאן היה נער תמים שיופיו הוא יצירת אומנות חד-פעמית והוא הונצח ביצירת אומנות חד-פעמית. דוריאן הופך למעשה ליצירת אומנות ומבטא במהלך חייו את הנורא שבסגידה ליופי ובמסכה האסטטית המכסה על פגמים מוסריים.

24.

א. הסבר/י בקצרה שתי סוגיות מרכזיות, הבאות לידי ביטוי ביצירות שלמדת בנושא "לא הכל ריאליסטי".

ב. בחר/י באחת מהסוגיות שהצגת, ותאר/י את דרכי עיצובה ביצירות שלמדת.
ענה/י ע"פ:

- מחזה אן נובלה אן רומן
- סיפור קצר אן סיפור מדרשי

שימו לב: השאלה מזמנת אפשרויות רבות. כל עוד הסוגייה שבחרתם היא מספיק רחבה ומקיפה כך שתתאים ליצירות שבחרתם, ומנוסחת בצורה בהירה, זה בסדר. להלן כמה הצעות לפתרון ולקומבינציות:

• ביקורת חברתית

היסוד הפנטסטי הוא שמאפשר פעמים רבות לכותב להתרחב מעט מהריאליסטי (הרחקת עדות) ובכל מאפשר לביקורתנו להיות נוקבת יותר. דווקא ההתבוננות מזווית שונה היא שמחזקת את הביקורת, על כן סוגייה זו רווחת ביצירות פנטסטיות.

- הקרנפים
- האיש ידע לעופף/ המתה

• אלימות

פעמים רבות היסוד הפנטסטי מעורר או מאפשר ליצירים האלימים להתפרץ. הדבר קורה בעיקר משום שמחוללי הפנטסטי (ובעיקר בז'אנר הפנטסטי- מפחיד כמובן) הם לרוב גורמים מאיימים שגורמים לרוע להתפרץ. עניין נוסף הוא שבירת הגבולות שמאפשרת החריגה מהמציאות. לכן ניתן למצוא אלימות, רוע והרס ביצירות אלו.

- הקרנפים/ תמונתו של דוריאן גריי
- החתול השחור

• שליטה מול חוסר שליטה

הפנטסטי הוא חציית גבול מאוד ברור של מה שידוע / מקובל בעולמנו. מכאן שפעמים רבות הגורמים הפנטסטיים גורמים לאיבוד שליטה של גיבורי היצירות. אובדן השליטה הוא גם מעשי- בחייהם, וגם אובדן שליטה משום שהחוקים המוכרים הולכים לאיבוד עם חדירת הפנטסטי.

- הקרנפים/ הצל/ תמונתו של דוריאן גריי
- החתול השחור/ האיש שידע לעופף
-

• **שיקוף מצבי נפש קיצוניים**

היסוד הפנטסטי מאפשר שיקוף של מצבי נפש קיצוניים משום שהוא מכתוב התמודדות עם מצבים קיצוניים הרבה יותר מאילו שעומדים לפנינו במציאות הריאליסטית.

- הצל/ תמונתו של דוריאן גריי
- החתול השחור/ המתה/ הנרות.